

Pretul

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dăsu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Anulu V.

Orice inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a don'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ în Sibiu.

Nr. 32.

— Sibiu, Sâmbata 24/6 Maiu. —

1882.

La situatiunea politica interna.

Dupa cum se desfășura evenimentele unulu din altulu, trecu septemani și luni până ce ajungu la câte unu rezultatu positivu, că se se p'ota dice: Astadi amu ajunsu în stadiulu cutare și ne aflamu în starea cutare.

Monarchi'a austro-ungur'ea se afla și în momentele de față agitata foarte greu atât de cestiuni mai vechi, cât și de altele mai noue.

Rangulu antaiu se mai cuvine și astadi, că înainte cu 10—20 și 40 de ani, cestiunei nationalitatiloru. Până pe la 1866 erau unii optimisti cari credeau, că nationalitatea ar fi totu că credintiele religioase, ea ar fanatisa pe unii omeni și iar inpinge la escesse grele până la unu timpu, dupa aceea s'ar obosi și astemperă. Optimistii din clasa despotiloru s'au insielatu foarte reu în punctulu acesta; principiulu nationalitatiei și aplicarea lui în locu de a perde din a sa taria intensiva și convictiuni, se propaga și aplica mai virtosu dela 1878 încôce (dela tractatulu de Berlinu) cu energia întreita la cele mai multe nationalitati mai numeroase ale monarchiei. Se le luamu în ordine.

Cechii (boemii) cu resistenti'a loru passiva de 17 ani ajutata de brutalitatile celoru doué ministere anteriori, numite alu lui Auersperg și alu lui Herbst-Giskra, care'i pedepsia în persôna și în bani, au ajunsu că pe teritoriulu locuitu de ei se duca viétia în adeveru nationala, se'si védia limb'a loru aplicata în tôte afacerile tieriei în Boemi'a și Moravi'a, se'si aiba și partea loru din veniturile tieriei pentru dotatiunea scôleloru, a clerului și pentru numeroase institute de cultura. Niciodata cechii în trecutulu loru national n'au fostu asia de bine că de 2—3 ani încôce. Dara tocma acêta inpregiurare este, care face pe press'a germana din Vien'a că se verse focu și flacari de mania, căci nu remane limb'a germana singura dominantă în Boemi'a și în tôte tierile austriace.

Despre nationalitatea sloveniloru din Stiri'a, Carinti'a, Carnioli'a s'a crediutu multu timpu că aceia ar fi paralizata, cum amu dice schilavita prin germanisare; dara lumea s'a insie-

latu, căci slovenii sunt pe cale se ajunga în tierile locuite de ei aprôpe aceleasi rezultate că și cechii. Adica ministeriulu actualu alu comitelui Taaffe a inceputu se întielega multu mai bine, bunaora decâtu celu ungurescu, că: spre a face din locuitorii tieriei patrioti buni și devotati, nicidecum nu e de lipsa că se scoti omeniloru limb'a din gura și se le bagi alt'a.

Despre italianii din statulu austriacu e de prisosu a mai releva tari'a și perseveranti'a loru de feru pe langa nationalitatea propria, la care nu p'ote se străbata fără voi'a loru nici-o limba straina, cu nici-unu pretiu din lume, afara p'ote cu pretiu foarte scumpu, de sange versatu în torenti.

Despre Croati e sciutu, că ei facu pe fiecare anu pasi gigantici întru consolidarea loru nationale și întru aplicarea limbei loru nationale în tôte ramurile vietiei publice, inchidendu mereu usi'a de inaintea limbei magiare, ceea ce se adeveri și în dilele trecute cu ocaziunea alegerei prin dieta a comisiunei regnicolare în caus'a portului Fiume, în care nu voru se face nici cea mai mica concessiune Ungariei.

Trecendu la nationalitatile din Ungari'a, aci vinu în momentele de față la loculu antaiu germanii aprôpe de doué milioane. Magiariloru le a casionatu că înainte de tôte se'i magiarisedit pe acestia. Este sciutu în ce modu și cu căta energia press'a germana și cu aceea Reuniunea scolastica (Schulverein) sarî în ajutoriulu germaniloru, mai virtosu dupace sasii din Transilvani'a deters Germaniei tôte informatiunile necesare, nu într'o di, ci în cursu de siepte ani. Resultatele ne sunt cunoscute din tómn'a trecuta. Acum inse ungurii îngrijati și spaimantati de energi'a și amerintiarea germaniloru, venira la idea, că se puna în miscare pe toti renegatii germani și jidovi din Ungari'a și Banatu, spre a protesta în contra amestecului reuniunei din Berlinu. Acestea comedii curgu de doué luni pe la mai multe cetati și orasie din Ungari'a, era mai de curendu chiaru în capitala. Într'aceea veduramu că sasii din Sibiu și Brasiovu adunanduse în numeru mare, protestara cu barbatia, era de atunci încôce

mai multe diarie mari din Germani'a, ba chiaru și din Austri'a publica corespondentie din Ungari'a, în care se dice curatu că comedii antigermane le executa numai renegatii și functionarii de nationalitate nemtiésca, de frica că se nu'si p'erdă panea, era masele germaniloru tacu deocamdata, crediendu că acestu fanatismu totu are se'si franga berigat'a prin alte evenimente. Totuodata se spune curatu în „Köln. Ztg.“, că numai auctoritatea imperatului Austriei și protectiunea Germaniei mai retine pe poporale slave dela unu atacu generale, pe care sunt decise a'lu da asupra magiariloru.

Poporulu slovacu (tautii) din Ungari'a superiora este mai totu asia de reu tractatu că și poporulu romanescu; elu inse trage mare ajutoriu spirituale și materiale dela confratii loru cechi, cu cari au dialectulu comunu. S'au renegatu multi dintre densii; dara numai ceva se traga ventulu din alta parte, se voru întorce și aceia tocma că nise cani batuti pe la vecini.

Poporulu rutenu din Galiti'a și Ungari'a ii merge mai reu decâtu la tôte celelalte. Polonii inca'si facu de capu cu tirani'a loru; ei provôca asupra'si resbunarea tuturoru celorlalte popora slave, vatama și pe germani cu aroganti'a și trufi'a loru, pe care li-o potu suferi numai jidovii, cari de altmentrea ii au parte mare în pungile loru. Precum este sciutu, s'au arestatu multi ruteni, în frunte cu betranulu consiliariu Dobransky și cu fiica-sa, era investigatiunea decurse inadinsu traganata, amanata, spre a tiné pe totu poporulu în grija și teróre. Totu mediulôce aceste scôse, din arsenalulu invecitu alu vechiului despotismu.

Cum stă în momentele de față cu poporulu romanescu din monarchi'a austro-ungur'ea? Se ne rezervamu acêta întrebare pentru alta ocaziune asteptata cu sete.

Se trecemu la: Novam Austriam, precum au inceputu se'i dica unii, adica la Bosni'a și Hertiegovin'a. Este aprôpe o luna de candu se publică pe cale oficiala, că revolutiunea turcoserbésca din Crivosci'a și Hertiegovin'a e trantita și inecata în sange; cu tôte acestea la câte trei patru dile vinu buletine despre alte loviri noue, partiali, merunte cu adeveratu, inse totu sangerose.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Memoriu pentru cântarile bisericesci în Romani'a.

(Urmare.)

Aceste noué opere musicale aprobate de Sinodu, servescu în tóta Russi'a că carti musicale bisericesci pentru tôte chorurile. Tot-o-data pe langa densele se întrebuintiédia și cartile de music'a melodica, pentru acele bisericile care nu au choruri, ci numai câte unulu sau doui dascalii. Trebuie se adaogu aici, că, cântarea armonica sau simfonica, asia de tare s'a inradacinatu în poporulu russescu, că chiaru cântecile ordinare ei le cânta în armonie mai multi. De asemenea în bisericile cari nu au choruri, pe la sate și orasie mici, adesea-ori se vedu persône particulare, cari au glasuri bune, mai alesu în timpulu liturghiei adunandu-se pe langa dascalulu bisericei, și cântându tôte cântarile liturghiei cu o armonie foarte placuta.

Incheiemu istoriculu cântariloru bisericei russesci prin aceste observatii; 1) că în acêta biseric'a sunt doué feluri de cântari: cântarea melodica și cântarea simfonica; 2) că în biseric'a russésca îngrijirea principala pentru cultur'a cântului bisericescu o are Imperatulu, carele are în palatulu seu o scôla de modelu pentru cultur'a musiciei bisericesci, și chorulu celu mai perfectu, carele este admiratu de toti, căti au avutu ocaziunea a'lu asculta; 3) că Sinodulu bisericei russesci privighiadia, că cântarea bisericesca se progresedie și se nu se abata dela calea prescrisa de canône și de parinti bisericesci, în regulele generale de compositie și esecutare, și nici o cântare nu se admite în biseric'a fără aprobarea Sinodului.

În tierile slavice dela sudu, Bulgari'a și Serbi'a, cântarea bisericesca de timpuriu a luat doué directiuni, una grecésca pentru bisericile catedrale, unde se in-

trebuintiá limb'a gréca, alt'a nationala, pe la bisericile unde se întrebuintiá limb'a slava. Cântarea acêta slava este cunoscuta sub numirea de bulgara sau serbésca, și se întindea prin tôte tierile sudice, unde acêta limb'a se întrebuintiá prin bisericile, și anume: Bulgari'a, Serbi'a, tierile romane și Galiti'a. Ea de asemenea avea de basa cele 8 glasuri ale bisericei orientale. Melodi'a inse s'a dezvoltatu într'un modu traditionalu, fără arta, cu turnuri produse de geniulu alu fiu-carei nationalitati. Remasitie ale acestui cântu slavonescu, numitu altminterea bulgarescu sau serbescu, dupa cum si limb'a veche slavona, ce se întrebuintiá în biseric'a, se nunea candu bulgara candu serbésca, s'au pastratu în Romani'a până asta-di în unele cântari religioase, bisericesci și poporare. Ast-felu este: Canonulu Florieloru, care în Moldov'a se cânta până acum prin bisericile; era în Munteni'a ilu cânta copiii în ajunulu Duminicei Stâlpariloru, candu ambla cu stalparile pe la case vestindu sosirea acestei serbatori. De asemenea Marimurile sau vilicéniele dela polieleulu serbatoriloru. Melodiile aceste la greci sunt necunoscute. Dintre cele poporare vomu numi cântarile de stea: „Tre Crai dela Resaritu“, „Nunt'a din Cana-Galilei“, „Auditi aceste tôte“, „În Vetleem s'a nascutu Christosu“, „Asta-di celu prea laudatu“, „O diece prea invetiata“, sau cântulu caticheticu. Tôte acestea sunt o remasitie pretiósă din timpurile antice despre modulu cântarei usitata la Romani, candu se întrebuintiá în biseric'a nostra limb'a slavona, și care modu de cântare s'a perpetuatu îndelungu și dupa introducerea limbei romane prin bisericile, până ce apoi fu înlocuitu cu cântarea dupa psaltiki'a grecésca, mai alesu dupa introducerea psaltikiei asia numita noua, care a înlesnit invetiarea și respândirea cântarei dupa psaltikie în tôte bisericile romane din téguri și sate. Cântarea aceea veche slavona s'a continuatu prin unele monastiri ale Moldovei împreuna cu limb'a slavona până în véculu presentu. Inse în form'a ce a luat acêta cântare în Galiti'a în véculu alu XVII-lea, și puse pe note liniare. Dovada servescu manuscrisele de cântari, ce s'au pastratu prin biblio-

tecele unoru monastiri romane. Voiu aminti d. es. cartile manuscrise slavone de cântari pe note liniare din monastirea Doljesci, din tîntulu Romanu, aduse la acêta monastire de Artemonu Egunenulu monastirei Horecea, din Bucovin'a, carele cu o suta de ani în urma, la ocazi'a luarei Bucovinei de Austri'a, s'a stramutatu în Moldov'a, la monastirea Doljesci, împreuna cu calugarii, cu cartile și odórele monastirei Horecea. Totu acêta cântare slavona, s'a continuatu în monastirile Némtiu, Secu, Veron'a din Moldov'a, inse numai la stran'a stânga, până la anulu 1860, de către calugarii russi ce petreceau în acele monastiri. Acêta cântare slavona se mai continua și asta-di în Bucovin'a în bisericile crestiniiloru ruteni de acolo, și este cunoscuta sub numirea de cântare bulgara.

Melodi'a acêta veche slavona, într'o forma mai apropiata de cântarea grecésca și cu nantie ale cânteculu nationalu, se mentine până asta-di la Serbi și la Romanii din Banatu și din Transilvani'a, pe unde psaltiki'a grecésca nu este în usu, nici cunoscuta macaru.

Nu de multu am avutu ocaziunea a asculta pe unu romanu banatianu, cum se cânta la ei cântarile bisericesci. Elu 'mi-a cântatu Irmósele dela Nascerea Domnului. Cântarea era totu pe glasulu ânteiu, că și la noi, ceva inse mai traganata, și esecutata cu unu tonu plângatoru, carele 'mi-a amintitu o doina poporara, ce o audieamu în copilar'i'a mea la tiéra, și care se incepe cu cuvintele:

„Oleleo frate resleti!

Ce nu vii se ne mai vedi!“

Totu elu imi spunea, că în copilar'i'a lui, la biseric'a romana din Lipov'a, în Banatu, era unu cântareti, bunu, carele, candu cântă Irmosulu dela od'a a 7-a: „Cuconii în buna credintia fiindu crescuti, nebunesc'a porunca a tiranului celu paganu nebagand'o în sêma, de gróz'a focului nu s'au spaimantatu“ . . . le întonă cu atâta ardóre, în câtu betranii plângeau, aducându'si aminte de persecutiunile ce au suferitu ei pentru pastrarea bunei credintie a loru stramosiesci.

Insemnamu că bulgarii în timpurile din urma au

Aceiași raporturi adevărate totuodată, că pre langa ce s'au nimicitu mai multe sate prin focu pusu in adinsu, locuitorii au mai fugitu si din alte comune cu familiile loru asia, că o parte mare din districtulu Crivosci'a si unele tinuturi ale Hertiegovinei au remasu desierte de locuitori, éra familiile mohamedane isi vendu ce potu si se stramuta mereu pe teritoriu turcescu.

Ei, bine, insurgentii in cele din urma voru fi esterminati cu totul; acésta inse totu nu in sémma că cestiunea Bosniei si Hertiegovinei ar fi terminata, ci ea inca totu mai remane infipta că unu pumnariu in cósțele monarchiei. Conformu tractatului dela Berlin, suveranulu acelor provincii mai este inca totu Sultanulu. Pána candu? Dóra pána ce marele Padisiahu va plati tóte spesele facute cu ocuparea sangerósa, cu administrarea de patru cincii ani si érași cu versarea de sange? Dara Turci'a nu a platitu Rusiei nici pána in dio'a de astadi desdaunarea la care se obligase prin tractatulu de pace in urmarea resboiului din 1877, din care cauza Rusi'a o amerintia din nou cu executiune. Se remana acelea provincii cá gagiú (zalogu) la Austro-Ungari'a, pána ce i se voru plati 2—300 de milióne? Pána la dio'a de Sant-Astépta?

Se nu mai amble cu doi bani in trei pungi, ci puru si simplu se le incorporedie si declare de parte integranta a monarchiei? Dara la care din cele doue staturi dualistice se fia acelea incorporate, la alu Cislaitaniei sau Translaitaniei (Ungariei)? In casulu din urma Croati'a pretinde, cá incorporarea se se faca immediatu la dens'a si inca cu Dalmati'a impreuna, pe temeiuulu drep-tului istoricu! Faca-se incorporarea ori unde, intrebarea e, că ce va dice Europ'a si mai alesu staturile slave, Rusi'a, Serbi'a, Muntenegru, Bulgari'a. O parte a pressei ungresci sémena a fi convinsa, că in casu de incorporare toti slavii cu esceptiune de poloni, se voru sculá cu resboiu in contra Austro-Ungariei.

Facia cu atátea dificultati opiniunile in Buda-Pest'a si Vien'a differu fórté multu; diverse planuri cerculédia, fara cá vreunulu din acelea se prinda radecina. Unele sunt mai multu decâtu curióse, adica barbare, altele naive sau si absurde. Unii dicu: se gonimu pe toti locuitorii din Crivosci'a si Hertiegovin'a, retinendu numai pre cei de cari vomu fi convinsi că ne sunt credintiosi; pe proprietarii turci se'i espropriamu platindule ceva in bani cá se se duca; mosiile statului si cele bisericesci mohamedane se le confiscamu, apoi teritoriulu intregu subjugatu si confiscatu se'lu colonisamu din nou cu nemti si cu ce adunaturi ne voru veni din alte tieri; se militarisamu din ei si din satenii serbi, cá se fia de cordonu spre Muntenegru si Serbi'a, cá se domnima in pace. Se facemu adeca precum se facuse odinióra de repetite-ori in Tran-

introdu su la densii psatichi'a grecésca moderna, aplicánd'o la limb'a loru, precum amu facutu noi.

Se revenimu la cántarea bisericésca din Romani'a nóstra.

Amu vediutu că in tierile nóstre romanesci, in Moldov'a si Munteni'a, din vechime se obicinuia doue forme de cántari: erau sciute cántari, care se cántau in grecesce dupa mod'a grecésca; si altele in slavonesce, dupa mod'a slavona antica.

Paisie Patriarchulu de Alesandri'a si Macarie alu Antiochiei, pe la mijloculu vécului alu XVII-lea, aflanduse in Moscov'a intr'o cuventare adressata din partea loru Russiloru in biserica in diu'a de Craciunu, indemnándu'i se invetie grecesce si se cante celu puçinu unele cántari grecesce, aduce esemplulu altoru natiuni orthodoxe precum: Gruzii, Serbii, Bulgarii, Muntenii, Moldovenii, care toti cánta in bisericile loru grecesce Sante Dumnediule si cheruiculu (НОТНОЕ ПÉНІЕ КЪ РОССІИ МОСКВА 1867, p. 116). Obiceiulu acesta de a cánta câte ce-va grecesce prin bisericii chiaru si la cele de tíera pe la sate, s'a perpetuatu pána in dilele nóstre. Noi toti amu apucatu cántându-se si pe la sate unele cántari grecesci la liturghie, precum: Cheruiculu, Axionulu etc. Pe la mijloculu vécului alu XVIII-lea se cántá in trei limbi: grecesce, slavonesce si romanesc, precum arata Catavasierele tiparitu atunci, cá carti de cántari bisericesci, d. es. Catavasierulu tiparitu la Râmnicu in anulu 1759 de episcopulu Grigorie alu Râmnicului. Dintr'unu manuscrisu de cántari bisericesci scrisu totu in véculu alu XVIII-lea de unu preotu moldovénu de tíera, pop'a Tóderu dela Bodesci, se vede că pe atunci, cántarile dominicale din Octoihu se cántau slavonesce, precum si podobie. Dar la urma suntu scrise si cántari grecesci, anume: Agiosu otheosu; Agiosu, Agiosu, Agiosu kiriosu Savaothu; Se ymnumen; Christosu anesti (Troparulu la pasci). Cátu de nesemuita si bisare trebue se fi fostu cántarea grecésca executata de neprocopsitulu dascalu romanu dela tíera, putemu judecá dupa dicerile grecesci scrise de elu intr'unu modu fórté schilodu: „Hs. anistis ec microthanatot thanatos batinisas ketis etizemisu imis zoi charistomenos“.

(Va urmá.)

silvani'a, sau cá turcii, cá muscalii, ori cá francesii in Algiru, sau cá anglii in diverse parti ale lumei, se gonimu pe locuitorii stravechi si se ducemu colonisti.

Alti sunt de parere, că Austro-Ungari'a se venda pe Bosni'a Serbiei, pe Hertiegovin'a la Muntenegru, si apoi se fia pace intre monarchia si popórale slave. Dara sultanulu, dara Europ'a unde remanu? Dara Serbi'a si Muntenegru se voru invoi cá se dea ceva, candu acelea staturi credu că si asia are se le cada mur'a in gura?

Vine apoi o partida, care sibiéra din resputeri: „Se sfarmamu ántaiu pe Serbi'a si pe Muntenegru, cá se potemu dominá intru tóta securitatea preste tóte tierile dintre Carpati si Marea adriatica.“ Nici acestia n'au gustu reu, ar costá inse ceva camu multu, daca nu chiaru esistenti'a statului Ungariei.

Se mai afla si alti patrioti cu totul desperati, carii tinu că cea mai scurta cale de a esi din acestu labirintu si calamitate ar fi, cá dupace insurgentii sunt batuti, trupele nóstre se desierte Bosni'a si Hertiegovin'a, lasandu-le de capulu loru.

In acelasu timpu cestiunea danubiana intrá in stadiu nou cátu se póte de criticu, prin care spiritele in Romani'a se simtu iritate in gradulu supremu. (Vedi Romani'a.) Acésta e situatiunea politica interna.

R o m a n i ' a .

— (Cestiunea Dunarei pusa la ordinea dilei.) Au avutu si mai au fórté mare dreptate romanii, daca au fostu si sunt ingrijati tare pentru proprietatea teritoriala si libertatea Dunarei, pre cátu aceea trece prin tíer'a loru pána se se verse in Dunare.

Este sciutu că asia numitulu avant-proiectu austro-ungurescu a caditu cu totul, că inse in loculu aceluia veni proiectulu dlui Barrère, unulu din membrii comisiunei europene, carele differe de celu austriacu mai virtosu intr'unu punctu, in care se dice, că comisiunea mixta danubiana se nu fia compusa numai din patru, ci din cincii membrii asia, că alu cincilea se fia totodéuna unulu dintre membrii comisiunei europene, in cátu de si va remanea presidiulu la Austro-Ungari'a, acésta inse nu ar potea avea votu decisivu cum l'ar avea numai intre patru.

Dupa multe traganari cabinetulu din Vien'a trimisese pe comitele Wolkenstein la Parisu, cá se'si mai cerce odata noroculu. Resultatulu actiunii sale diplomatice este acuma cunoscutu. Cabinetulu republicei franceze facu proiectulu lui Barrère de alu seu, si formulatu in 12 puncte ilu trimise la tóte cabinetele, prin urmare si la Romani'a spre a'lu luá in consideratiune, a'lu discutá si apoi a da fiacare instructiune membriloru comisiunei europene, cá se scia fiacare cum se delibere si se'si dea votulu.

Textulu proiectului asia cum veni elu dela Franci'a, produse in Bucuresci si in tóta tíer'a impressiunea cea mai rea. Dóre fórté multu pe romani, cá tocma Franci'a s'au alesu cá se se faca avocatulu Austro-Ungariei, cá-ci adeca romanii vedu cá din departare in amesteculu vecinului loru dela Portile de feru incóce, celu mai mare periculu pentru independenti'a loru. In acésta situatiune ministrulu convocá indatu luni sér'a in 1 Maiu pe senatu si camera la conferentia privata, c o n f i d e n t i a l a, din care totusi diariile capitalei voru se scia multe de tóte, anume cele din opositiune vérsa érași veninulu cu vadr'a in contra ministeriului actualu tractandulu érași de tradatoriu. Cestiunea va veni in desbatere publica parlamentara, din care vomu aflá mai multu adevéru. Noi ne marginimu a comunicá deocamdata pentru lectorii nostrii dupa „Rom. libera“ numai analis'a interesanta facuta cestiunei de cátra dlu senatoru Dim. Sturdza in acea séra. Este exorbitanta acus'a unoru diarie ridicata asupra ministeriului cu fras'a de altumentrea fórté tocita, cá natiunea ar fi „surprinsa“ cu acestu proiectu. Cestiunea se discuta mai bine de unu anu in press'a européna si cea romanésca, se desbatu pe largu in camerele Romaniei, se trasa informatiuni din tóte partile, s'au calcatu preste totu in urmele comitelui Wolkenstein la Berlin, la Parisu, la St. Petersburg, unde ajunse ambasadoru in loculu comitelui Kálnoki. Numai aceia potu vorbi in cugetu curatu de vreo surprindere, cari voru fi dormitu dusi, unu anu intregu, sau póte si patru ani, sau cari nu cunoscunici-o pagina din istori'a tierii loru si din relatiunile ei cu monarchi'a vecina. Opositiunile se'si apere positiunea loru, se si atace, cá acésta e

vocatiunea loru, care se apere si se atace cu arme cavaleresci, si se nu se faca de risulu lumei.

„Romania libera“ scrie:

D. D. Sturdza a desvoltatu cestiunea in modu fórté luminos.

Dsa a analisatu tóte solutiunile ce se potu da cestiunii dunarene.

Sau primimu comisiunea mixta, cum ni se propune costisú de Austri'a, prin intermediarea Francii;

Sau admitemu o comisiune riverana, care se geredie interesele navigatiunii, in felulu aceleia a Rinului, la care se particepe tóte statele dela Lintz si pána la gurile Dunarii, cu participarea adica a tutoru statelor de pre percursulu navigabilu alu Dunarii;

Sau primimu intinderea autoritatii comisiunii dunarene, dela mare si pána la portile de fieru, cu conditiune cá fia-care statu se aplice decisiunile acelei comisiunii pe teritoriulu seu, sub privigherea europeana;

Sau ceremu, esecutarea in tocmai a tractatului de Berlin, infintiandu-se o comisiune riverana, fara amesteculu nici unui statu strainu, si care comisiune se garantédie Europei libertatea Dunarii, si apararea imparziala a intereselor ei de totu felulu; sau, in fine, se póte cere amanarea solutiunii pána la 1883, candu Europ'a este chiamata, dupa tractatulu de Berlin, a se pronuntia asupra comisiunii dela Galati, cerendu a se fixa atunci unu singuru regimu fluvialu, dela mare si pána la portile de feru.

Din aceste solutiuni possibile, daca le-amu pututu lua in form'a loru generala, intoemai cum le-a desvoltatu dlu Sturdza, — oratorulu a respinsu, in modu categoricu, propunera Barrère, cá ucigétóre pentru statulu romanu.

Ceea-ce s'ar putea admite, fara periculu pentru noi, afara din prevederea tractatului de Berlin, e intinderea autoritatii comisiunii europene preste totu percursulu Dunarii, remaindu cá fia-care statu se aplice, in apele lui, hotaririle acelei comisiunii europene.

Magiarisarea de nou.

Despre perseveranti'a ministeriului de a magiarisá definitivu scótele elementarie ale locuitoriloru nemagiari, atesta nouele conferentie tinute in B.-Pest'a. „Luminatoriulu“ le judeca asia:

— Timisiór'a, in 1 Maiu n.

(P. R.) In Nrlu antecedentu am publicatu in estrasu resultatulu conferentiei dlui ministru Trefort cu inspectorii reg. scol. din Ardealu, éra de astadata avemu se constatamu conclusele acelei conferentie cari, in reasumare generala, sunt urmatóriele: „că poporatiunea nemagiara afla placere si vede cu dragu, candu copilasii ei invétie limb'a magiara; — „că e consultu, cá in atari comune, in cari nu esista scóte, se se infintiedie scóte de statu, precum si in acele comune in cari dejá esista scóte, dar sunt slabu dotate“ si altele.

Ori cátu de multa nevinovatia si buna intentiune aréta dlu ministru Trefort in acésta cauza, totusi cuiulu ese din sacu. Se vede prea la intielesu, cá dlu ministru, dupa ce cadu cu alarmatoriulu seu proiectu de magiarisare óbla a scóteloru medie, nu si-a abandonatu scopurile, ci a luat refugiu la alte remedii.

Se vede că elu si-a luat de basa: daca am caditu cu legea, — facu fara de lege; cá-ci cu legea nu potu isbuti, dar cu faradelegea — o ducu mai departe, pentru-cá nu esista nici o putere in tíera care se opréca faradelegea.

Lucru prea intieleptu si fórté practiculu in si pentru Ungari'a, in aceste timpuri; inse nu créda dlu ministru Trefort că lumea nu-lu vede, cá dlui este atátu de adencu politicu, in cátu lumea se nu-i pricépa planurile, politic'a si scopulu.

Ne permitemu mai ántaiu de tóte a'lu intrebá: cu ce dreptu, pe ce basa potu se se declare inspectorii dsale in numele „poporatiunei nemagiare“? Cum, candu si unde a autorisatu poporatiunea nemagiara pe domii inspectorii ai dlui ministru, cá densii se vorbéscu in numele ei, cá elu prin densii se-si esprime — inaintea dlui ministru — dragostea si bucuri'a pentru invetiarea limbei magiare?

Unu omu onestu, avendu cu mandataru de lucru, nu stá cu densii nici de vorba, pána candu nu se verifica prin plenipotentia, séu prin credentionalu dela esmitenti. Dlu ministru Trefort nu a facutu acésta, prin urmare noi ne aflamu cei d'ántaiu, cari ni permitemu a trage la indoiéla tóta competinti'a dloru inspectorii d'a vorbi ei in numele poporatiunei nemagiare, éra in cátu pentru temeinici'a vorbei „de dragoste si de placere,“ ne permitemu a o timbrá de minciuna siovinistica.

Clatinandu-se dara din temelii bas'a „conclusiuniloru“, se intielege de sine, cá si efeptuirea loru se preface in fumu.

Mai logicu, patrioticu, ba chiaru justu ar fi lucrulu, daca dlu Trefort ar fi conclusu, cá pentru ajutorarea aceloru comune serace, care nu au scoli de feliu, séu au scoli, inse slabe, ori nu au dotatiune suficiente, ori se fia propusu in bugetulu tierii óre-care suma dreptu ajutoriu, ori se fia datu acestu ajutoriu

din bugetulu de care dejá dispune, si se fie ordinaru cá se se faca, sustiena ori subventionedie atari scoli precum le recere trebuinti'a, adeca precum e poporatiunea respectiva, si limb'a magiara — de cumva cineva este indulcitu si indragostitu in ea — se se propuna in ele cá studiu de invetiamentu. Dacu dlu ministru Trefort, sáu inspectorii sei, nu au avutu atáta pricepere, trebuia se intrebe pe respectivelor autoritati bisericesci, séu pe cutare mocanu de romanu din comunele fára scóle, si acesti'a nesmintitu cá i-ar fi deschisu mintea, l'ar fi indrumatu pe calea drépta si ar fi folositu si poporului si „statului“, dacu acésta e adevératu; pána ce la din contra va intemeiá scóle pe banii bietului poporu, dar de invetiatu voru invetiá in ele rimatorii, si póte vre unu jidanu, scolari si romani inse. nici candu, nici o data!

Capitanulu Stefanu Borgovanu si Gen. Bem.

Tristulu nuntiu despre prea tempuri'a parasire a luptei pamentene, si mutarea la paciuit'a eternitate a capitanului Borgovanu, precum a sagetatu ánim'a fiacarui fiu alu natiunei romane din acésta patria, intocma si eu, care am avutu ocaziune a'lu cunósce, l'am primitu cu atare sentiu de dorere, cátu nici nu cercu a'lu descrie. Sunt convinsu, cá nu voru lipsi intre amicii si socii lui de arme, carii voru implini duresulu oficiu de a'i da posteritatei meritat'a lui biografia; totusi cá unulu ce'mi sunt cunoscute unele incidente din anii primi ai servitiului seu militariu, dupa cum mi le a naratu elu insusi, fára a me intende la celea cunoscute altora mai bine, voiescu a le adnotá in aceste puçine síre.

Stefanu Borgovanu a fostu unulu dintre eroii batalionului alu II-lea alu regimentului Nasaudanu de granitia, care batalionu sub comand'a fericitului in Dnulu maioru Leonu Popu, cu inceputulu anului 1848 pre cátu de memorabilu, intocma atáta si fatale, a fostu tramisu a se lupta in contra serbiloru banatieni. Istori'a fatalitatiloru prin care a trecutulu acestu batalionu, dela primii pasi, candu a purcesu din Naseudu, pána candu s'a pusu capetu revolutiunei, ar' prea meritá a se compune de unulu cá acela, care a luatu parte la acelea, despre ce eu cá unulu, care in cátuva am fostu in acestu obiectu ceva interesatu, am facutu mai de multeori amen-tire, cá adeca precum s'a descrisu si edatu preste totu Istori'a intregului Regimentu, dela infintiarea lui pána la defacere, asia in specie se se descrie tinut'a si fatalitatile numitulu batalionu, cu fidelitate demna de elu. Mi s'a disu cá despre acésta este ingrijitu, si dóra tocma acum repausatulu S. B. este acela care va suplini acea lacuna. In cátu celea audite au fostu adevéru, voru aratá remasele scripte.

Eu pe langa tóte cá inca am unele adnotatiuni in acestu obiectu, depuse in unu pro memoria, departe de a me potea intinde la atare descriere istorica, me marginescu a insemna numai unele intemplari, si altcum dureróse, atingatórie de repausatulu intru fericire capitanu St. Borgovanu, template dupa depunerea armeloru in casarm'a din strad'a numita Úllö in Pest'a. Dupace s'a vediutu cá tóte incercarile cá se plece pe bravii militari a depune juramentulu pe constitutiunea magiara au fostu indesiertu, mai pe urma li s'a facutu promissiu-ne si afidare, cá dacu voru jurá, voru fi tramisi pe spelele statului in Transilvani'a si la vetrele parentesci. Asta fiindule partea debile, pe langa o buna portiune de insielatiune si asediarea inaintea casarmei a unoru batalione, unulu de secui cu baterii, mai pe urma fiindu decimati parte de cholera, parte de altfelu de morburi si doue companii duse la armat'a principelui Windischgrätz in contra Vienei revoltate, cu dorulu de a se reintórce in patria, au depusu armele. Intr'aceea tréba n'a urmatu asia dupa cum basati pe acea promissiu-ne data avea dreptu a astepta. Kossuth nu mai voí se audia de cuventulu datu, séu celu puçinu ilu amaná de pe o di pe alta, si numai dupa multa alergare a maiorului Popu, s'a datu facultate de a se intórce in Transilvani'a, inse si acésta dupa cum a aratatu esperienti'a, pe langa cugete rezervate, va se dica, s'au dimisu din Pest'a, dara nu cá se ajunga in Transilvani'a, cá-ci dupace ajunsera pe calea ferata pána la Solnocu, pána unde se intindea aceea in acea epoca, de aci batalionulu fu comandatu a merge pedestru mai departe. Éca inse cá la cea mai de aprópe statiune ii ajunge contraordinu, cá batalionulu se se intórca la Pest'a. De si fetiorii erau acum desarmati, ei totusi n'au voitu se se intórca, atátu cá erau prea decisu a tineá neclatiti la juramentulu pusu in Nasaudu sub drapelulu imperatescu, cátu si pentru-cá 'i iritase calcarea parolei date loru in Pest'a; cá dacu voru depune armele, voru fi

lasati in pace cá se ajunga la familiile loru. Maiorulu Leo Popu a reusitu cu mare greutate, cá batalionulu se remana acolo unde'i ajunsese contraordinulu.

In acelu timpu polonulu Bem scapatu de plumbu in modu extraordinariu dupa caderea Vienei, si totuodata de asasinatulu unui teneru polonu in otelulu Emerling, voindu a'si cercá noroculu in Transilvani'a, insarcinatu de regimulu pestanu, in calatori'a sa cátra Oradea mare a datu de nefericitii si insielatii granitieri, si voindu a lua cu sine pe unu teneru suboficieru, care avendu cunoscintiele geografice dupa esigentiile militare se'i fia intru ajutoriu la intrarea in Transilvani'a, pentru a carei reocupare erá destinatu. Spre acelu scopu dupa facut'a esaminare, Bem au alesu pe tenerulu suboficieru St. B. care l'a si insocitu, pána candu i s'a datu ocaziune de a trece la castrele imperatesci, ce nu dupa multu timpu ia si succesu. Mai inainte de tóte s'a prezentatu la colonelulu Urban, sub a carui comanda se aflá reg. alu II Granitieri romanu. Borgovanu facu lui Urban raportu despre cele intemperate cu batalionulu si cu persón'a lui. E de observatu, cá Urban erá in Clusiu. Aci la inceputu fu primitu B. cu multa gratia; asta inse n'a fostu statornica, cá-ci langa comandantele Urban erá cá adlatus capitanulu Luchi, acesta cá omu fórté prepuitoru, pe langa tóte cá si elu erá fiu de granitieri, mergendu la Urban dise: Nu e de creduitu lui Borgovanu cá unui teneru ambitiosu; póte a venitu cá spionu trimisu de inamicu, póte dandu i-se ocaziune, se ne vendia. Vorb'a cea rea intra cu inlesnire in ánim'a strainului adeseori si perfidu, si ce a fostu urmarea? éca ce: Borgovanu care liberatu de unghiile contrariului, insetatu de ai sei, au alergatu in patri'a sa, fu trimisu la Alb'a-Jul'i'a, cá arestante in fortarétiá. Cu asta inse nu s'a gatatu, pentru-cá venindu scirea cá insurgentii sub comand'a generalului Stein voru se incépa opugnarea fortaretiéi, comandantele fortaretiéi indata si-a adusu aminte de arestantele celu periculosu tramisu dela Clusiu; deci pe cum a fostu periculosu acolo, asia póte si aici a vinde inamicului fortaréti'a; asia bietulu teneru ferecatu iu lantiuri catanesci, fára nici-o investigatiune ulterióra fu trimisu la Sibiu, cu raportu cátra comand'a generala. Aici aflanduse oficiari carii ilu cunóscea mai de aprópe, liberandu'lu indata de legaturi, fu inrolatu totu cá suboficieru, de unde apoi fu inaintatu in rangulu locotenente.

Acestea le-am insemnatu dupa cum insusi dela densulu le am auditu, despre o parte pentru cá se se cunósca, cátu de lesne póte suferi si celu mai innocente si credintiosu dela cei rei, si nerecunoscatori. Lui Belisariu salvatorele patriei, si alu imperatiei, intru multiamita i s'au scosu ochii. Undank ist der Welt Lohn. Éra eu bravului soldatu, — adevératulu patriotu si pána la ultim'a sa resuffare celu mai credintiosu fiu alu natiune romane i dicu: Fieti tierin'a usióra si suffetulu in eternu fericitu! — Dea ceriulu natiunei multi bravi si credintiosi fii, dupa cum a fostu acum fericitulu St. Borgovanu.*) P.

Óre mai alesu din francesu se imprumutamu?**)

Domnulu T. L. Maiorescu ne respunde: da; noi dicemu: ba.

Spre a ne justificá acestu „ba“ categoricu, se lamurimu lucrulu cu seriositatea, ce o pretinde demnitatea si santi'a causei, care este caus'a cultivarii rationali si sanetóse a limbei romanesce.

Respunsulu afirmativu la intrebarea din fruntea acestoru síre ni-lu dá dlu Maiorescu in tractatulu seu „In contra neologismeloru“, ce'lu cetise mai asta tótmna intr'una din siedintiele ordinare ale Academiei romane, publicandu-lu dupa aceea in „Convorbiri literare“ Nr. din 1 Novembre a. tr. Lucru curiosu inse! Dlu Maiorescu scrie, precum vedemu, in contra neologismiloru sí purificarii limbei rom. de ingredientiele straine; apoi intr'unu resuffetu chiaru in acestu tractatu propune vreo

*) Multiamimu din suffetu venerabilelui Septuagenariu pentru publicarea acestoru reminiscétié triste. Cá-ci nu facu si altii asemenea! Red.

**) In cáti-va Nri ai „Observatoriului“ din Martiu si Aprile a. c. aflaramu de bine a reproduce dupa diariile din Romani'a, o serie de absurditati gramaticali, orthographice si preste totu limbistice, cá totu atátea probe ale grósei ignorantie si chiaru ale despretiului cu care este tractata limb'a romanésca, anume in cele doue capitale din Romani'a. Este o regula generala, cá in tóte capitalele Europei limb'a tieriei e fórté degenerata, schimosita, coreita. Celu ce a invetiatu bine limb'a francesu din carti si dela dascalu, locuindu la Parisu, e sítitu se mai invetie o limb'a francesu. Celu ce scie préa bine limb'a englesu, nu intielege limb'a

patru regule, dupa cari trebue se scótemu din roman'a cutari slavonismi, éra pentru ideile si conceptele noue se imprumutamu cuvinte din cutari si cutari limbi; va se dica: totusi se purificamu si neologisamu. N'a observatu multu laudatulu logicu si dialecticu asta contradictiune strigatóre?! . . .

Altmintre pe noi de locu nu ne suprinde acestu faptu, si de buna séma nu va suprinde nici pe alti barbati cu judecata mai calma si mai seriósa. Suntemu dedati a vedé dela dlu Maiorescu asemeni contradicéti, atátu in scrierile dsale, cátu si in modulu de a urmá principiile de limba si scriptura romana, ce le-au stabilitu si le stabilescu. Care se fia óre motivulu si caus'a atátoru contradicétiuni? Dupa scrierile dsale din cesti vreo doi ani din urma, noue ni se pare, cá dsa, decumva aparinti'a nu ne insiéla, se afla in deplina retragere dela asaltulu vehementu si din positiunea strategica superba, ce ocupase inainte de acésta cu 15 ani.

Atunci conducatoriulu si adeptii asia numitei „noua directiune“, pe campulu literaturei si limbei rom. celu de trei patru secle destielinitu si, alesu de pe la finele seclului trecutulu incóce, din ce in ce mai bine cultivatu, nu vedea decátu unu chaosu cá celu dela inceputulu lunei, decátu unu mare nimicu, din care dènsii se credea predestinati a ne creá cá cu vocea celui Atotputinte, cá cu o vérga magica, chiaru primele elemente ale literaturei. Pána atunci sciintia, limba, filologie, istorie, poesie, literatura romana nu esistá; tóte aceste erá numai minciuna („ipsissima verba“ ale dlui T. L. Maiorescu intr'unu articulu din primii ani ai „Convorbiriloru lit.“)

Eh, atunci si acum; ieri si azi: mare deschilinire! Cu adevérata a ánimiei bucurie constatamu acésta.

Adi, precum aieptaramu si la pag. 103 a „Familiei“ din a. c., putem inregistrá din partea dlui T. L. Maiorescu, cu respectu la scrierea limbei romane, unu pasu insemnatu, ce l'a facutu inainte pe calea cea adevérata. In asemenarea cu ortografi'a ce o recomanda, sunt acum cincispre-diece ani, in tractatulu „Despre scrierea rumana“, proiectulu dsale de ortografie rom., prezentatu mai anu Academiei si de acésta provisoricu primitu, se póte privi cá o reintórcere si apropiare remarcabila cátra principiile „ortografie etimologice moderate prin fonetismu“ séu cipariene. Si déca autorulu proiectului cestiunatu isi botezá ortografi'a chiaru cu terminii inversi: „fonetica moderata prin etimologismu“, asta impregiurare peste voie ne aduce a minte, cum disemu si la altu locu, anecdót'a despre pip'a Ardelénului, pe care furándu-o Moldovénulu, i puse numele lulé, pentru cá se póta dice cá e a sa.

locuitoriloru din Londr'a, ci trebue se o invetie din nou, cá mai tardiu éra si se o uite. Asia o patimu cu limb'a lui Göthe, Schiller, Herder, in Vien'a, in Berlinu, in Drezd'a si München, asia si cu limb'a lui Dante, Boccaccio etc. etc. Dara incaí masele ignorante ale acelor capitale nu pretindu cá se vorbésca si se scrie cineva in jargonulu loru. La noi se intempla ceva si mai reu. Barbati luminati si seriosi pretindu, cá se ne deformamu si corcimu limb'a dupa jargónele greco-turco-muscalo-bulgaro-serbo-arnauto-némtio-jidovo-romanesce si totuodata se o frecamu in strimtórea de idei in care se afla orice limba din lume in creerii locuitoriloru din comunele ruráli; se facemu adeca numai noi aceea ce nu a facutu nici-unu poporu in adevéru civilizatu, care 'si respecta si iubescé limb'a sa nationala. Este acesta óre numai efectulu lenei si alu maimutiáriei, sau ceva si mai reu? Dacu este maimutiaria, apoi aceea nu stá la nimeni mai reu de cátu la romanii literati din Transilvani'a. Dacu este altu-ceva si mai reu, atunci bine se 'si ia sam'a cei carii ne corcescu limb'a, cá ei sapa la momentulu natiunei. Nu este adevératu, de o miie de ori nu, cá Europ'a ne-aru cunósce cine si de unde suntemu. O duzina doue de carturari nu sunt Europ'a. Dara nu vedeti cum alte duzina de carturari platii facu cestiune politica si cestiune de statu din limb'a si nationalitatea nóstra!

Reproducendu dupa „Familia“ acésta intimpinare a dlui dr. Grigorie Silasi, ii multiamimu si 'lu rogamu, cá conformu importantei sale missiuni in calitate de professoru alu limbei si literaturei romane la universitatea din Clusiu, se continue cu discussiunile de acésta natura. Materialulu cei'i sta de inainte, e vastu, voluminosu; aruncate parti homogene si heterogene preste olalta, legi eterne ale limbei declarate de provisorie, sau chiaru delaturate cu totulu, capritiuri omenesci inaltiate la rangulu de legi suverane in limba, cuvente straine lapedate chiaru de poporulu dela care s'au furisiatu in limb'a nóstra, puse in salonu, de ex. candu coconiti'a iubescé grozavu, se bucura grozavu, ride grozavu, are ochi grozavu de frumosi, pánea ce manc'a e grozavu de móle, ceriulu grozavu de sepinu, mam'a dnei grozavu de buna etc., secaturi de jargonu ce le audi la totu momentulu in Bucuresci, cá si jidovesculu Kislig (in locu de castigu) in Jasi, cum si altele nenumerate. Red. Obs.

Mai departe, adi lucrarile Sincailoru, P. Maioriloru, Laurianiloru, Balcesciloru si c. l. ajunsera a gasi atatu gratie in ochii dlui Mariorescu; catu acum le considera si dsa de „nesce inceputuri, cari promitea ceva. „(Convorb. lit.“ 1882. nr. 2.)

In fine astadi, ne spune totu dsa, „a incetatu ca prin minune lupt'a in contra directiunei critice apucate acum 15 ani de cãtra „Convorb. literare,“ directiune si critica, ce voiã pe deoparte se combata constructiunile arbitrare ale filologiloru, cari sub cuvãntu de purificare intocmã unu vocabularu de termini neconoscuti Romanului si departã vorbirea classelor culte dela isvorulu de viãtia alu limbei poporare; era pe de alt'a voiã se lovãsa in germanismii infiltrati prin scrierile de preste Carpati si Moln'a, cari falsificã geniulu propriu alu limbei romane si miciorã estmodu valõrea luptei loru pentru esistentia nationala (tractat. „In contra neologismelor.“) „In chiaru mijloculu Transilvaniei, (se dice mai departe acolosi), in Sibiiu si in Brasiovu, s'au aretatu amici caldurosi ai directiunii literare iasiane; nimene din cei cu minte nu mai pune la indoieã principiile critice mai susu memorate scl.“

Cum vedemu, capulu „directiunii nõue“ intõna principiiloru acesteia innulu triumfalu; ilu intõna, nu fara õre-care satisfactiune si mãndrie, numai catu õre si nu prea de timpuriu? Celu puçinu noi asia observamu, cã lupt'a cestiuata a incetatu si nici prea, „uti figura docetu“, cum arata chiaru actual'a incaierare destulu de animata intre o suma de diare din Romani'a in cestiuena purificarii si neologisarii graiului romanu. Si dlu Maiorescu scie de buna sãma mai bine decãtu noi, cã unele dintre diarele din vorba nu prea sunt favorabili principiiloru limbistice iasiane, celu puçinu nu celoru prezentate si formulate din partea numitei directiuni la inceputulu ei.

Èra intru catu lupt'a deveni intr'adeveru cevasi mai calma, meritulu acestei se cuvine fara indoieã celoru dela „directiunea nõua“, cari paru cã spariati si ei ãnsii de oper'a mãniloru sale, si ingretiosati de lapedaturile scormonite de unii dintr'ãnsii de prin cele anghiuete si infatiosiate cã limb'a romanãscã literara, in ceu acum a bate incetinelu de retragere; in ceu in acãsta privintia a profesã, de si ãnca numai cam cu gur'a jumetate, principie mai rationali si mai acceptabili. Noi cesti din „vertejulu de inderetnicie alu romanismulu ardelãnu“ le concedemu bucurosi si voiosi o asemenea retragere incetinelu, pe nesimãte, sficiõsa, numai pentru a nu pune din parte-ne pedece, cã adevãrulu se-si põta frãnge calea si in acestu obiectu de suprema importantia pentru Romani. Ba noi, pentru sãntulu scopu prememoratulu, le ascultamu si le vomu ascultã cu paciintia si cãnturile de victorie, cãdi si Tiganulu din fabula isi lauda bravur'a si eroismulu din lupt'a sa cu Romanulu, in care candu Romanulu erã deasupra, candu Tiganulu de desuptu.

Ci se venimu la meritulu lucrulu.

Vomu aduce mai inainte de tõe cele patru regule, cari tractatulu „In contra neologismelor“ le statorãscã pentru purificarea si neologisarea romanãscã; apoi ne vomu permite cãteva observari si reflesiunil a ele, alesu inse la a trei'a, care dice, cã in lipsa se imprumutamulu mai vertosu din frances'a. Regulele din discussiune suna din cuvãntu in cuvãntu asia:

1. „Acolo, unde pe lãnga cuvãntulu slavonu esista in limb'a romanãscã poporala unu cuvãntu curatu romanu, cuvãntulu slavonu trebuie se fie departatu si cuvãntulu romanu pastratu.“

2. „Acolo, unde avemu in limb'a nõstra obicnuita unu cuvãntu de origine latina, nu trebuie se introducemu altulu neologistu.“

3. „Acolo, unde astadi lipsesce in limba unu cuvãntu, era ide'a trebuie neaperatu se fie introdusa, vomu primi cuvãntulu intrebuintiatu in celealte limbi romanice, mai alesu in cea francesã. (Nu vorbimu de terminii tehnici.)

4. „Departarea tuturor cuvãntelor slavone din limb'a romana ar fi o gresiãla si este cu neputintia.“

Se intielege de sine, cã propunetorul reguleloru indegetate se nevoiesce, cu cunoscuta-i sciintia si desteritate, a le demonstrã si intemeiã una cãte una. Pe noi inse — nu sciu cum? cum nu? — pe lãnga totu aparatulu de eruditiune intrebuintiatu spre acãsta, nu ne multumescu nici regulele ensesi, nici demustratiunea, ce li se face. Ele ni se paru pentru ajungerea scopulu, ce-lu au in vedere, parte defectuõse, parte cu totulu neadeverate.

Anume noi amu fi in cãtva de acordu cu prim'a regula, cã adevãrã acolo, unde pe lãnga cuvãntulu slavonu esista in limb'a rom. poporala unu cuvãntu curatu romanu, cuvãntulu slavonu trebuie se fie departatu. E, bine, dar avemu noi in limbane numai ingredientie slavone? Nu mai posedemu õre, din nenorocire, in romanãscã, ciscarpatina destulu de numerosi magiãro-germanismi, era in cea transcarpatina in ce mai numerosi franceso-greco-turcismi, usitati si intielesi numai dincõce ori respective numai dincolo de munti? Lasa-i-vomu pe acestia in buna pace, pentru cã nisce scriitorasi adi mãne, sub cuvãntulu de a scrie in limb'a rom. poporala, se ni-i introduca nechiamati si nealesi si in roman'a literara, si est-modu se-i generalisedie si impamentenãscã? Dar apoi odatã porniti pe acestu clinu pericolosu, pe acestu tiepisiu la vale, unde õre ne vomu opri? Sãu face-vomu totu asemenea si pe viitoriu? Cã-ci — se nu ne inielamu! — poporulu mai puçinu cultu, fia acela ori si care, alesu in tinuturi invecinate cu limbi eterogene, totdeuna a primitu si va primi una alta din limbale veciniloru.

Èca dara, cã defectuõsa este ãntai'a regula a dlui Maiorescu.

Noi ne magulimu a fi respicatu si formulatu mai completu, ãnca in 1880 si la inceputulu anulu 1881 in „Amiculu familiei“, legea si procedur'a, ce ar trebui se urmamu in acestu respectu. Adoperãndu-ne a demustra, cã purificarea, neologisarea si analogisarea rationala si cumpetata in limb'a rom., cã si in veri-care alta, este cu totulu indreptatita atunci, candu natiunea respectiva incepe a se aventã cãtra o cultura superiõra, noi statoriamu in privintia purismulu in limb'a rom., la carele tãntesce si regul'a prima a dlui Maiorescu, urmatõrele dõue legi din cinci:

Antai'a lege: „Tõe cuvintele si frasile invederatu straine si usitate numai intr'o parte sãu alta a romanime, era nici decum generalisate, sunt a se eliminã fara crutiare si fara indurare din limb'a-ne“. Asia dara legea nõstra cuprinde in sine inainte de tõe: condamnarea tuturoru strainismiloru ãnca negeneralisati, fie ei de ori-ce provenientia. A dõu'a: restrictiune si cumpetare in privintia strainismiloru cevasi mai generalisati. A trei'a, si ceea ce e lucrulu mai de frunte si mai momentosu: legea se estinde si la formele sintactice si gramaticali straine, contra caroru, fõrte bine face dlu Maiorescu, cã isi redica võcea de vre-o cãteva ori, precum ni-o redicãramu si noi si predecatorii nostri; sciutu fiindu, cã strainismii gramaticali formali si sintactici, sunt din cei mai periculosi, sunt cei mai in stare a aduce stricaciune organismulu, vatemare si denaturare geniulu cutarii limbi.

(Va urmã.)

Sciri diverse.

— (Invitare.) Reuniunea romana de cantari va arãngia Joi in 11 Maiu n. o excursiune in Dumbrav'a Sibiiulu, cu care ocasiune chorulu va esecutã mai multe piese musicale. — Toti OO. membri activi si ajutatori, precum si alti binevoitori ai reuniunei sunt invitati a participa.

Intalnirea se va face in pavilonulu din Dumbrava la 3 õre d. a. Productiunea musicala va avea locu la 4 õre; dupa ea urmãdia jocu.

Sibiiu, in 5 Maiu n. 1882.

Comitetulu.

Pretiuurile cerealeloru si altoru obiecte de traiu au fostu la 2 Maiu st. n. in Sibiiu:

Grãnu, dupa cualitati	1 hectolitru	fl. 8.40—9.20
Grãnu, amestecat	1 „	„ 7.20—8 —
Secara	1 „	„ 5.10—5.50
Papsioiu	1 „	„ 6.20
Ordiu	1 „	„ —
Ovesu	1 „	„ 3.60—4 —
Cartofi	1 „	„ 2.35
Mazare	1 „	„ 10.—11.—
Linte	1 „	„ 12.—14.—
Fasole	1 „	„ 6.50—7.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 35.—37.—
Untura (unsõre topita)	50 „	„ 34.—35
Carne de vita	1 „	„ 46.—48
Oua 10 de	1 „	„ —18

„ALBIN'A“

institutu de creditu si de economii. Publicatiune

in sensulu articulu de lege XXXVI din anulu 1876, §. 29.

1. **Sum'a scrisurilor fonciari** puse in circulatiune face cu diu'a de 30 Aprile 1882 . . . . . **fl. 471,200.—**

2. **Pretensiunile institutulu de imprumuturi hipotecari** cari servescu de coperirea acestoru scrisuri fonciari sunt de . . . . . **fl. 477,306.60**

3. **Valõrea hipotecelor** luate de basa la susunumitele imprumuturi hipotecari e de . . . . . **fl. 2.099.457.44**

4. In sensulu §. 97 din statute **fondulu specialu** pentru asigurarea scrisurilor fonciari e de . . . . . **fl. 216,519.82**

acesta e indusu in contu separatu si este plassatu in escomptu de schimburi si in efecte publice.

Sibiiu, 1 Maiu 1882.

(84)

Directiunea.

Depuneri de capitale pentru fructificare

se primescu la institutulu subsemnatu cu **5%** interese, era sub conditiune a se insciintia ridicarea depuneri cu 6 luni mai inainte, cu **5 1/2%** interese.

Interesele in ceu cu diu'a, care urmãdia dupa diu'a depuneri capitalulu si incãtu cu diu'a premergãtõre dilei, in cari se ridica depunerea, cu acelu adaosu inse, cã numai dupa acele capitale se dau interese, care stau depuse la institutu celu puçinu 15 dile. La 1 Ianuariu si la 1 Iuliu a fiacarui anu interesele neridicate se capitalisãdia si se fructifica mai departe.

La dorinti'a deponentelu se potu stabili in depunerea capitalulu si conditiuni speciale de esolvire, care se insãmna in libelu si in cartea depuneriloru institutulu. In atare casu restituirea depuneri urmãdia dupa modalitati speciale.

Depunerile tramise prin posta pe lãnga comunicarea adresei deponentelu, se resolvu totdeuna in diu'a primirei.

Asemene se potu efectui prin posta anuciari si ridicari de capitale.

Sibiiu, in 15 Aprile 1882.

(82) 3—4

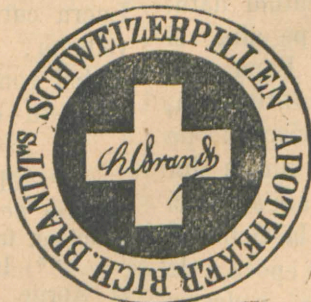
„Albin'a“
institutu de creditu si de economii.

Pentru imfiaturi, acrãla de stomacu,
hoemorhoide, incuietura,
patima de ficatu si de fiere,
sange necuratu,
congestiune de sange la capu si la peptu.

Preparatu dupa
ordinatiune speciale medicala.

Parti principali:
Estrase din erburil medicinali elvetiane.

in farmaciele urmatõre. Se se cãra respicatu: **piluri elvetiane dela farmacistulu R. Brandt.** Se vendu pachetate numai in dose de tinichea, continendu 50 piluri cu 70 cr. si in dose mai mici de proba 15 piluri cu 25 cr. Fiacare cutiõra cu pilule genuine elvetiane trebuie se aiba vigneta de susu, crucea alba elvetiana pe fundu rosu, cã si cifreulu numelui fabricatorulu. Representatulu seu pentru Sibiiu este dlu farmacistu Augustu Teutsch, era pentru M. Osiorheiu dlu Danielu Bernardy. Acestu medicamentu veritabilu se põte aflã si in fiacare farmacia buna din Austriã. (53) 6—12

Mai folositoriu si mai eftinu
cã tõe
apele amare.

Incetu desfacẽndu.
Aplicabilu la patienti de ori-care etate.

Absolutu nesticatoriu.